

Habitatge i Immigració.

Introducció:

Isabel Martínez, SOS Racisme.

En aquesta nova edició dels Diàlegs Antiracistes ens hem volgut centrar en el tema de l'habitatge i fer-li un anàlisi des de l'òptica de l'antiracisme.

Molt especialment volem agrair al Jordi Bosch, arquitecte, i a l'Arkaitz Fullaondo, sociòleg, que ens acompanyin avui, ja que de ben segur amb les seves ponències aportaran una mica de llum a la tasca que fem des de SOS Racisme de denúncia de les discriminacions que es donen en aquest àmbit en el cas de les persones immigrades.

Ens trobem en un moment social i polític, on la qüestió de l'habitatge hauria de formar part de les agendes socials i polítiques si aquestes van d'acord amb les preocupacions que els catalans manifestem tenir.

En aquest sentit, el problema de l'accés a l'habitatge unifica actualment a les classes populars i mitjanes del país a l'hora de fer efectiu aquest dret, degut a la discriminació per raons econòmiques. Així doncs ens trobem davant un problema estructural que creiem que cal donar-li una resposta global. Ara bé, a SOS Racisme, a partir de la tasca de la OID coneixem casos de discriminació específica per persones d'origen immigrant. Aquests casos posen de manifest la necessitat d'un anàlisi des de l'òptica de l'antiracisme.

No volem perdre de vista que parlar d'habitatge és parlar de dret i parlar de drets fonamentals reconeguts a diferents ordenaments. A la declaració universal de DDHH; a la Constitució i a l'Estatut d'autonomia

A continuació, les principals idees extretes de les ponències de:

- Jordi Bosch: les condicions de l'habitatge
- Arkaitz Fullaondo: comparativa a diferents punts del territori de l'Estat espanyol.
- Isabel Martínez Luna: casos de discriminació en l'accés a l'habitatge.

“Estudi de les condicions de l'habitatge de la població immigrada”.

Jordi Bosch, arquitecte.

Estudi basat en les dades de l'Institut d'Estudis Metropolitans de Barcelona de l'any 2006, sobre les condicions de vida de les persones immigrades.

Per a fer una aproximació a les condicions de vida de la població immigrada s'utilitzaran les següents variables:

1. règim de tinença
2. equipament i instal·lacions de la llar
3. ocupació mitjana de la llar
4. amuntegament
5. esforç econòmic

S.O.S. RACISME

Aquestes variables canvien en funció del temps, procedència i evolució del projecte migratori.

Per tal de contextualitzar la situació, cal fer esment d'unes dades prèvies. Actualment, la població immigrada a Catalunya representa un 15% sobre el total. Aquest increment s'ha anat donant des del 1999 fins avui dia. Com a conseqüència d'aquest canvi demogràfic hi ha hagut un augment de la demanda d'habitatge. Aquesta característica del mercat de l'habitatge, tant el de compra com el de lloguer, ha propiciat que els preus hagin anat en augment. Estem davant d'una situació en què la demanda d'habitatge ha crescut i l'oferta s'ha mantingut, per tant, els preus han augmentat.

Amb aquesta situació exposada ens trobem en un moment de crisi d'accessibilitat a l'habitatge pel conjunt de la població, però que afecta especialment a col·lectius amb menys recursos, com són els joves i la població immigrada.

En referència al primer indicador abans esmentat, el règim de tinença, es constata que entre la població immigrada hi ha una tendència a buscar habitatge de lloguer, sobretot entre aquells que fa menys de 5 anys que han arribat a Catalunya. En aquest cas, els que viuen de lloguer són el 70%. Si comparem amb el conjunt de la societat catalana, la dada és que viuen de lloguer un 12% de la població. I el percentatge entre el col·lectiu immigrant arriba al 56%. Per tant, entre la població immigrada és més comú estar en un habitatge de lloguer que no pas haver-ne adquirit un de propi.

A més, tenint en compte les característiques del mercat de lloguer català (i espanyol) en el que destaca que l'oferta d'habitatge d'aquest tipus és molt escassa, és fàcil que es posin criteris selectius, com per exemple, l'origen de la persona que ha de llogar el pis. Aquests criteris donen lloc a discriminacions en l'accés a l'habitatge.

Pel que fa a la variable de l'equipament i les instal·lacions de la llar, és constatat que la població immigrada viu en pitjors condicions que la resta de la societat, tenint en compte aspectes com l'aigua, la calefacció, els electrodomèstics, etc. Diem que viuen en pitjors condicions per què, en molts casos, aquests equipaments (o algun d'ells) són inexistents o per què són de més baixa qualitat que el del conjunt de la societat. Un tret característic de les condicions de vida de la població immigrada és que aquests dèficits es perllonguen durant anys, no són un fet puntual. Haurien de millorar amb el pas del temps però les millores són mínimes.

Entre la població immigrada també existeix la característica de l'amuntegament, considerant aquest com a menys de 15 m² per persona. Per a la població immigrada l'índex és de 3,86 persones per llar, mentre que al total de la societat catalana és de 2,8 persones. Aquesta xifra canvia segons l'origen de les persones, arribant a estar per sobre de 4. Els origen que més amuntegament pateixen són l'africà i l'asiàtic.

Al total de Catalunya, la taxa d'amuntegament arriba al 9%, però si mirem només les persones immigrades, aquesta arriba al 22%. Aquesta taxa ens indica el percentatge de llars on es disposa de menys de 15 m² per persona.

Les causes principals que porten a l'amuntegament són la reducció de costos i l'haver estat víctima de discriminació a l'accedir a una vivenda, fet que et portar a buscar habitatges rellogats. Aquesta realitat es dibuixa a partir d'una enquesta però és

S.O.S. RACISME

probable que la realitat sigui més preocupant. Amb el pas del temps sovint no hi ha una millora en l'amuntegament.

També és un fet constatat, que la principal diferència entre la compra i el lloguer d'un habitatge la trobem en la tranquil·litat que fomenta.

En quant a l'esforç econòmic que han suportar les persones per a pagar una vivenda (tant de compra com de lloguer), en el cas de les persones immigrades trobem que el 42% d'aquesta població han de dedicar el 35% dels seus ingressos a habitatge. És una xifra inadmissible.

També cal destacar que la mobilitat és molt elevada. Aquesta arriba al 54% de la població immigrada durant els primers anys d'estada. Va molt lligada a la mobilitat laboral.

Com a conclusions d'aquest estudi i de l'anàlisi de les variables abans esmentades podem destacar que:

- La població immigrada es caracteritza per un alt percentatge de lloguer. Un 56% en front d'un 12% del total de la població catalana.
- Per les característiques del mercat del lloguer, on hi ha més demanda que oferta, es donen problemes de discriminació en l'accés a l'habitatge.
- L'habitatge al que accedeix la població immigrada té més dèficits d'equipaments i d'instal·lacions que el de la població en general.
- L'amuntegament és més elevat entre la població immigrada que el conjunt de la societat.
- L'esforç econòmic també és més elevat entre la població immigrada que el total de la societat.
- La mobilitat residencial també és més elevada entre les persones immigrades que entre el conjunt de la societat.

Per tant, i segons aquests indicadors, es pot dir que les condicions de vida de la població immigrada són pitjors que les del conjunt de la societat.

En quant a les perspectives de futur podem dir que:

- El futur més immediat estarà marcat per un període llarg de crisi, que per les característiques econòmiques del país, portarà a un estancament de la construcció. I això portarà a que l'oferta d'habitatge disminueixi.
- Com que la oferta baixarà i la demanda es mantindrà, el preu també es mantindrà. No disminuirà.
- El període de recessió econòmica farà augmentar l'atur, i aquest afectarà més a les persones immigrades, amb els conseqüents problemes que això comporta.
- Per a que les condicions de l'habitatge millorin, primer han de millorar les condicions socio-laborals de la població immigrada.

S.O.S. RACISME

“La immigració a l'Estat Espanyol: una aproximació metropolitana comparada”

Arkaitz Fullaondo, sociòleg.

La immigració ha estat en els darrers anys el principal fenomen de transformació social de les nostres ciutats. Ha estat un fet que s'ha donat en un període curt de temps i amb una densitat considerable. L'augment de la població immigrada en els últims anys ha enxampat les administracions a “contra peu”. Tot hi que era molt previsible i hi havia exemples en altres països propers.

A Barcelona el 96% del creixement demogràfic entre els anys 2001 i 2007 es degut a la població estrangera. Al conjunt de l'Estat Espanyol és del 77%. Aquest fet va ajudar a que les ciutats com Barcelona no s'anessin buidant progressivament, tal i com succeïa fins l'any 2000. Moment en què la ciutat va deixar de perdre habitants i en va començar a guanyar-ne.

De 2001 al 2007 la concentració o “guetització” de la població immigrada ha disminuït. La població immigrada ha deixat de concentrar-se en els centres històrics o en barris degradats per passar a repartir-se per tot el territori. Els asiàtics són els més segregats, en contraposició dels llatins que ho són menys. Es dona el cas que els qui tenen més afinitat amb la societat d'acollida (per llengua, cultura, ...) tendeixen a concentrar-se menys.

Es pot dir que al 2007 la immigració ja es un fet metropolità, tant a Barcelona com a Madrid, abraça tota l'àrea metropolitana de les grans ciutats. Aquestes dades ens diuen que la immigració es dispersa però els números són freds. S'ha de fer un anàlisi geogràfic. La segregació baixa però augmenta l'agrupació ètnica. Això vol dir que hi ha agrupació espacial per barris, és a dir, que podem trobar barris amb un perfil ètnic determinat. Una tendència important de cara al futur, perquè podem acabar tenint mapes ètnics.

De l'estudi presentat se'n poden extreure les següents conclusions:

- el fenomen migratori s'ha normalitzat, des del punt de vista de que deixa de ser un tret característic de barris marginals i s'estén a tota la ciutat. No només el trobem a les zones degradades, sinó que també a barris de classe obrera i mitja. S'expandeix a tota l'àrea metropolitana.
- La immigració representa en l'espai urbà la seva posició social. Són els nous obrers.
- Tot i això hi ha diferències entre persones immigrades segons quin sigui el seu origen. Per exemple, en els casos en els que els trets físics o educatius són més semblants als de la població d'acollida, la seva distribució territorial també és més similar al d'aquesta.
- La població d'origen immigrant s'ha mogut a zones on predomina la propietat en l'habitatge. Per exemple, a Barcelona, trobem el cas de Ciutat Meridiana, on no hi ha habitatges de lloguer, però en 4 anys el percentatge de població immigrada ha passat del 4 al 22%. Ens trobem davant d'un exemple molt clar del mercat informal que existeix. Per tant, aquest ja no només el trobem als barris degradats.
- Allà on hi ha mercat informal és una porta d'entrada per a immigrants. I també s'estenen les xarxes socials.

S.O.S. RACISME

- Ha augmentat la propietat d'habitatges per part de persones immigrades, per tant, com a conseqüència de la crisi, molts tindran problemes amb les hipoteques i això pot portar a conflictes socials.

Casos de discriminació en l'accés a l'habitatge.

Isabel Martinez Luna, Portaveu de SOS Racisme-Catalunya

Per què vam decidir a SOS Racisme treballar el tema de l'habitatge més enllà dels casos atesos a la OID?

L'Oficina d'Informació i Denúncies (OID) de SOS Racisme és un servei que treballa des de fa casi 20 anys per donar resposta als casos de racisme (agressions i discriminacions) que viuen moltes persones en la seva vida quotidiana. Cada any recopilem aquesta informació en una memòria en la que organitzem els casos per temàtiques: discriminacions en serveis; casos entre particulars; agressions i abusos de coscos de seguretat pública i privada; agressions de l'extrema dreta, etc. En l'àmbit laboral.

Aquests casos els atenem escoltant a les persones que venen a posar les denúncies, a partir d'aquí es fa una valoració per tal d'assumir el cas, i veure quina és la millor manera d'actuar (mitjançant vies de resolució de conflictes o per la via judicial).

En aquests blocs dins dels casos de discriminació en serveis trobem els casos de discriminació en l'habitatge.

1. Però aquesta és una resposta individual, i veiem la necessitat de donar una resposta més global.

2. També perquè l'accés a un habitatge digne per tothom és un dels àmbits més febles del nostre Estat de Benestar. Sovint garantir aquest dret vol dir que es legisla en contra de dos valors claus de la nostra economia: la construcció i el sector financer. I anar en contra d'aquests sovint és difícil. És més un valor de mercat que un dret. Et permet ser propietari i treure'n diners.

3. El baix impacte de les polítiques públiques per garantir l'habitatge: preus alts; regressió del lloguer; manca de promoció pública d'habitatge

4. Alguns barris concentren habitatge en més males condicions; més accessible, tot i tenir uns costos excessius i els perills de convivència que això pot provocar

Així és com va decidir elaborar l'Informe “Habitatge i immigració. Una perspectiva antiracista” l'any 2006. L'objectiu era ampliar la mostra de casos (premsa, entrevistes, contactes amb altres organitzacions socials) que rebíem per poder fer un anàlisi més complet, en definitiva generar una nova eina de promoció de valors per avançar en la lluita contra el racisme i la xenofòbia.

I ara estem treballant en l'Informe 2008. (treballs de camp)

A quines necessitats responen aquestes eines:

1. Resposta més global que els casos de la OID

S.O.S. RACISME

2. És un tema que genera **competència entre els col·lectius de més risc**. És genera aquesta sensació de competència entre diferents col·lectius i s'evidencia la necessitat de comptar amb recursos que evitin les situacions d'exclusió i de racisme social
3. La necessitat d'abordar un tema que és **escenari de racisme social i conflictes de convivència**: conductes discriminatòries que afecten en la seva vida quotidiana a moltes persones: exemples o ingredients que s'alternen o repeteixen i consoliden situacions de racisme en el marc de l'habitatge.
 - 3.1. propietaris de pisos que abusen de la necessitat i la precarietat: això genera:
 - + sobreocupació
 - + preus abusius
 - + nul·la habitabilitat

Tot plegat a més condueix a donar una imatge negativa de la immigració.

- 3.2. Aquí apareix l'altra cara de la moneda. El comportament dels veïns autòctons que davant d'aquesta realitat culpabilitzen als veïns immigrants i no als propietaris.

A més aquestes situacions s'acostumen a donar en barris especialment degradats.

4. La necessitat d'implicar en la seva resolució a **diferents agents públics i/o privats**, als que volíem fer arribar elements de reflexió i propostes
5. La necessitat de donar resposta a una situació que a banda de ser injusta **pot provocar fractura social**. Sinó abordem les causes les situacions s'enquisten i hipoteca la cohesió social de barris i municipis.
6. Donar eines als poders públics perquè facin **pedagogia social** que acompanyi a les polítiques, que és una de les seves responsabilitats polítiques
7. La **necessitat d'un altre model de societat**, de fer realitat la utopia d'una societat més justa socialment.

A l'hora d'enfocar aquesta feina partíem de la **hipòtesi** de que:

- a. El sistema legal que tenim dona lloc a l'apartheid jurídic, que neix de la llei d'estrangeria però que cada cop s'estén a més codis i confirma que no tots som iguals davant la llei. Aquest fet genera en l'àmbit de l'habitatge una doble discriminació
- b. hi ha persones que discriminen per qüestió d'origen. La condició de migrant passa per sobre de les condicions econòmiques. I dona pas a un racisme culturalista que justifica qualsevol problema per qüestió de l'origen.

De l'anàlisi dels 99 casos que SOS Racisme va rebre del 2000 fins el 2006 extraiem un **Poliedre de les discriminacions**:

1. **Denúncies que descriuen la denegació a un habitatge pel fet de ser d'origen estranger**

Tipus de casos: des d'anuncis; a denegació al conèixer la parella immigrada o quan el propietari s'assabenta de l'origen.

S.O.S. RACISME

Mostren com la desconfiança i el desconeixement (pors econòmiques; a un mal ús de l'habitatge; al disgust dels veïns; la desvalorització de l'habitatge) de l'altre poden ser una font de discriminació. I mostren la importància de la necessitat de rebatre tòpics i prejudicis que acompanyen a la immigració.

En aquests casos és difícil delimitar qui és l'agent discriminador: l'empleat; la immobiliària o les finques; o el propietari. Però des del punt de vista de la víctima és el mateix.

La denegació de l'accés a l'habitatge per qüestió d'origen és punible com preveu l'article 512 del Codi Penal que preveu la inhabilitació d'un professional durant 4 anys, si hi ha discriminat en el seu exercici professional. Però fins i tot si una sentència reconeix aquesta discriminació, el cas no acaba aquí per que el propietari pot escollir no llogar.

2. Denúncies que descriuen problemes de convivència veïnal producte d'estereotips racistes

Tipus de casos: parlem d'assetjaments durant molt de tems; casos de violència; amenaces.

Aquest és un bloc en el que veiem com els casos de convivència que es donen en moltes escales, en aquests casos deixen passar el racisme culturalista que justifica qualsevol problema amb el xoc cultural, sense veure l'origen real del problema. Si no es gestionen correctament poden derivar en atacs racistes.

Són una mostra clar de racisme social, el que afecta a moltes persones en el seu dia a dia i la seva vida quotidiana.

Són casos complexos que acostumen a tenir diferents variables: des de d'econòmica a la física i la psicològica.

És important veure com l'administració respon a aquests casos: serveis socials; plans d'immigració o convivència i serveis de mediació i en ocasions intervenció policial. **Si cal explicar treball de camp dels correus. Mida del municipi i respostes.**

3. Llei d'estrangeria i precarietat legal.

El fet d'estar sense papers, de no tenir un contracte laboral, etc. És l'inici del problema de moltes persones que no tindran possibilitats de llogar un pis. Així es veuran obligats a recórrer a situacions alternatives com la el rellogar. D'aquí deriven situacions de sobreocupació de pisos. Sovint també problemes amb l'empadronament. Marcat també per la mobilitat.

També volem esmentar com tot plegat afecta a la reagrupació familiar, ja que per poder reagrupar has de tenir un habitatge amb unes condicions determinades i sovint és complicat.

S.O.S. RACISME

4. Doble discriminació, els avals bancaris i altres garanties:

L'aplicació d'aquests requisits (AVALS) sovint dilueix les motivacions racistes. Tanmateix són un problema:

- hi ha molta discrecionalitat en aquesta pràctica. Que implica que tinguis uns ingressos i que no necessitis disposar d'ells en el temps que dura el lloguer.
- Sinó el els tens has de recórrer o a la xarxa familiar, que sovint les persones immigrades no acostumen a tenir aquí; a rellogar o a avalistes professionals.

També altres límits a l'habitatge públic com els anys d'empadronament tenen motivacions i conseqüències segregadores.

5. Accés a la informació com a forma de discriminació. Guia pràctica de la FAVB.

6. Sense sostre i ocupació d'immobles. Situacions extremes i greus de desempara, com episodis de les Casernes de St. Andreu, persones a la Plaça Catalunya. Resposta per part de l'administració, recursos i coordinada.

Com actua la OID en aquests casos de discriminació i convivència:

1. En el casos de discriminació:

- contactem amb la immobiliària per que volem resoldre el cas concret, que pugui llogar. Vies de resolució a partir de la mediació.
- Via jurídica. Com dèiem article 512.
- Via administrativa. Agència catalana de consum

2. En casos de convivència.

- L'aposta és la mediació. Si és molt greu evidentment cal la via judicial. Però tenim comprovat que la via judicial pot allargar i no solucionar el conflicte. Ni tan sols si la sentència és favorable.
- Per fer aquestes mediacions contactem amb:
 - a. comunitat de veïns
 - b. administrador de finques
 - c. programes de mediació comunitària
 - d. i també per generar sensació de protecció i tranquil·litat en casos d'assetjament greu es contacta amb les ORC dels Mossos d'esquadra.
 - e. En els casos que les persones ja venen amb la denúncia policial feta, els recomanem la mediació penal.

Propostes i conclusions:

En definitiva ens omplim la boca parlant d'integració, i l'habitatge que és un element clau, només fem que posar pals a la es rodes. Hi ha espais de racisme alimentats per lleis segregadores i discriminatòries

- Està molt assumit que existeix la dificultat a l'habitatge; que els propietaris o els seus representants estan en una situació de força; i que sovint es viuen

S.O.S. RACISME

discriminacions. Això sumat a que sovint la recerca de pis és un moment més complicat o que són situacions que viuen persones en situacions més complicades fa que la situació no es denunciï.

- També el poder que tenen els propietaris i les immobiliàries que poden demanar un marge molt ampli de condicions, permeten un procés de selecció i la demanda d'aval, etc. que emmascaren casos de discriminació.

Propostes:

- La importància de denunciar aquests casos, siguem víctimes o testimonis.
- És fonamental conscienciar a les immobiliàries i els administradors de finques de no permetre aquestes actituds als seus clients. Ser contundents. I el mateix en el cas de serveis públics d'habitatge.
- Promoure incentius als propietaris per promoure l'accés a l'habitatge de persones immigrades
- Treballar amb les associacions de consumidors perquè defensin i recolzin els drets dels consumidors immigrants.
- Treballar per eradicar la concentració en determinats barris i la degradació d'aquests.
- Treballar en l'eradicar tòpics i prejudicis i fer molta pedagogia social sobre l'accés als serveis i ajuts públics.
- Procurar serveis públics per donar resposta als casos de convivència
- Cal equiparar aquest dret a l'educació o la sanitat
- Eradicar la llei d'estrangeria i promoure el dret al vot per les persones immigrades

En definitiva, constatem les hipòtesis sobre la doble discriminació que pateixen les persones immigrades i encoratgem a donar una resposta transversal a aquesta problemàtica. No podem deixar que la situació es normalitzi.

Preguntes

L'Informe d'habitatge 2007 el podeu trobar a la nostra web. I el proper el trobareu a finals de desembre amb nous resultats.

Gràcies a totes i tots. I sobretot recordem que aquesta activitat és possible gràcies als nostres socis i voluntaris.